Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle Kulttuuripoliittisesta selonteosta
Asia: VNS 8/2024 vp Kulttuuripoliittinen selonteko
Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat (STST)

Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat ry kiittää mahdollisuudesta lausua Kulttuuripoliittisesta selonteosta eduskunnan sivistysvaliokunnalle. Haluamme tuoda lausunnossamme esiin tanssin ja sirkuksen ammattilaisten näkökulman sekä tarttua selonteossa erityisesti arvoketjuun sekä kulttuurin tekijöiden asemaan ja toimijuuteen.

1. Tanssin ja sirkuksen kentän erityispiirteet ja -osaaminen, toiminta, rakenteet ja asema yhteiskunnassa

Tanssin ja sirkuksen alalla on valtava toimijuuksien, tekotapojen ja erikoistumisten kirjo, joita voitaisiin hyödyntää tulevaisuuden suomalaisessa yhteiskunnassa laajasti ja luovasti. Tanssin ja sirkuksen tulee olla osa jokaisen ihmisen koko elämänkaarta ja tukea jatkuvaa ihmisenä kasvua, keho- ja sitä kautta luontoyhteyttä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitoja.

Tanssin ja sirkuksen kentällä taiteellinen työ vaikuttaa myös teostuotteiden ulkopuolella, muun muassa yhteisötaiteen ja taidepedagogiikan piirissä sekä muiden soveltavien ja osallistavien prosessien ja projektien muodossa. Tanssin ja sirkuksen ytimessä on ihmisten välinen vuorovaikutus ja kehollinen läsnäolo. Lisäksi tanssi- ja sirkustaiteilijoiden työ on kansainvälisesti korkeatasoista ja kustannustehokasta.

Tanssin ja sirkuksen rakenteet ovat edelleen hauraita ja riittämättömiä. Verrattuna esimerkiksi teatterin tai musiikin rakenteisiin ja resursseihin, ovat tanssi ja sirkus eriarvoisessa asemassa suomalaisessa yhteiskunnassa. Vakituisia työpaikkoja ei juurikaan ole, palkat ovat matalampia ja esitystiloja on valtakunnallisesti tarkasteltuna liian vähän. Näihin rakenteisiin tulee saada muutoksia, jos halutaan edistää tanssin ja sirkuksen vientiä tai edes elinvoimaisuutta Suomen sisällä. Tällä hetkellä liian moni vaihtaa alaa tai joutuu sinnittelemään työttömyystuen varassa suuren osan työurastaan. Tanssin ja sirkuksen arvostuksen pitäisi lisääntyä, jotta kuluttajat voisivat helpommin löytää laadukkaiden esitysten ja opetustoiminnan pariin. Tanssi ja sirkus tulisi tuoda osaksi peruskoulujen opetussuunnitelmaa, jolla vahvistettaisiin sekä työllisyyttä että jokaisen oikeutta kulttuuriin. Tällä hetkellä kehollinen oppiminen ei ole riittävän suuressa asemassa peruskouluissa, ellei yksittäiset opettajat tai hankkeet tuo tanssi- ja sirkustaidetta kouluympäristöön.

2. Kulttuuripoliittisen selonteon sovellutuksista ja vaikutuksista

“Yhteiskunnassamme kumarretaan kohti rationaalista ajattelua, dataa, faktoja ja logiikkaa. Arvostetaan mitattavaa ja toistettavaa tietoa. Taide puolestaan hakee ja peilaa kokemuksellisen totuuden muotoa, ja näin ollen väistämättä jää vallitsevien normien jalkoihin.

Taiteen tieto nivoutuu aistikkaaseen tuntuun, ei-lineaariseen ruumiilla tietämisen tapaan. Se etsii esteettisyyttä, lihallisuutta ja elämyksellisyyttä.

Yhteiskunnassamme ei ole riittävästi taitoa tunnistaa taiteen kokemisen merkitystä. Jotta taiteen arvo voidaan tunnustaa, tarvitaan taidetta, taidekokemuksia ja kokemuspuhetta. Vasta kun taide on koskettanut, sille on helppo olla vastaanottavainen.

Jokaiselta poliitikolta löytyy varmasti ruumiinmuistoja taidekokemuksesta. Jos päättäjiltä kuitenkin puuttuu taitoja tunnistaa kokemuksen arvo ja merkitys, voiko kiinnostusta ja rohkeutta taiteen tukemiseen olla? Onko nykyisessä johtamiskulttuurissa tilaa tunnustaa taiteellinen tietäminen ja kokeminen?" STST:n Liitos-julkaisu 11.3.2025

Selonteon arvoketju

Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat katsoo, että ammattitaiteilijan työn luonne, kehittyminen ja laatu ei ole tunnistettu selonteosta. Selonteon esittelemästä arvoketjusta välittyvä lyhyen aikajänteen kuluttajalähtöinen tuotejattelu on sovellettavissa alallamme vain pieneen osaan praktiikoista ja teoksista, eikä tunnista kentän moninaisuutta ja prosessien kerrostuneisuutta. Onkin syytä varoa taidekäsityksen keskittymistä ja pelkistämistä yksin tuotteen ympärille.

Arvoketjussa ei ole nähdäksemme huomioitu tarpeeksi taiteen ammattilaisten työskentelyedellytyksiä ja niiden kehittämistä. Kuitenkin se yhteiskunnallinen merkitys, joka taiteella kiistatta on (yhteiskunnan uusiutumiskyky ja resilienssi, demokratian ja hyvinvoinnin vahvistaminen ja niin edelleen), on riippuvainen siitä, että osana yhteiskuntaa ylipäätään on ammattitaiteilijoita, joilla on edellytykset työskennellä. Ammattitaiteilijan tekemä taide on arvokkaampaa kuin maallikon. On huolestuttavaa, että selonteon arvoketju ei tunnista tätä ammattimaisuuden tuomaa lisäarvoa.

Arvoketjusta puuttuu 1 ja 2 vaiheiden välistä yksi kerros, joka on taloudelliset ja rakenteelliset edellytykset taiteilijoille olla olemassa. Näitä ovat käytännössä sosiaaliturva-asiat, taiteilija-apurahat ja muu rahoitus, taiteilijapalkka, työpaikat ja niin edelleen. Lisäarvolle on suuri merkitys sillä, että taidetuotteen tekee ammattilainen, jonka työskentely-ympäristö on tuettu pitkällä aikavälillä.

Koska taide ei voi olla markkinoiden varassa, on olennaista, että kulttuuripoliittisilla päätöksillä taataan moniäänisen taidekentän ja ammattitaiteilijoiden olemassaolon edellytykset. Tällä hetkellä osaamista ja työpanosta valuu valtavasti hukkaan, sillä erottamaton osa taiteilijoiden työn arkea on ponnistelu ja työ päästäkseen rahoituksen piiriin ja sitä kautta ylipäätään osaksi selonteossa muotoiltua arvoketjua. Tämä ei ole yhteiskunnan näkökulmasta järkevää taiteilijoiden työvoiman käyttöä, vaan tarvitaan vakaampia ja ennakoitavampia rakenteita taiteellisen työn tekemiselle.

Kulttuurin tekijät

STST on huolissaan selonteon taidekäsityksen sekä siinä esitettyjen toimenpiteiden soveltuvuudesta alallemme. Taiteellisen työn luonne ja laatu edellyttää pitkiä prosesseja.

Myös taidekokemuksen vaikuttavuus on pitkäkestoinen, kerrostuva ja uudelleenmuotoutuva prosessi, joka voi jatkua pitkään. Esimerkiksi koettu esitys voi saada uusia merkityksiä myöhemmin toisen katsojan kanssa keskustellessa, myöhemmässä elämäntilanteessa mieleen muistuessa tai aivan toisen teoksen kokemisen kautta muodostuvan jatkumon kautta.

On tärkeää, että toimeenpanosuunnitelman laatimisessa osallistetaan laaja-alaisesti koko taiteen ja kulttuurin kentän toimijoita. Vienti esittävien taiteiden kontekstissa yhdistettynä ekologiseen kestävyyteen vaatii erityisen tarkkaa pohdintaa. Suomalainen tanssi- ja sirkustaide eivät voi perustua vain ajatukseen viennistä, vaan sitä täytyy myös taata lokaalisti ja yhteisöllisesti eri alueille kotimaassa.

Lopuksi toteamme, että kulttuuripoliittinen selonteko ja sen tavoitteet ovat räikeässä ristiriidassa nykyisen hallituksen kulttuuripolitiikan kanssa. Leikkaukset ovat historiallisia ja kohdistuvat laajalti ammattitaiteen eri aloille ja toimintasektoreille rampauttaen merkittäviä toimijoita ja ajaen ammattitaiteilijoita vaihtamaan alaa. Selonteossa huomio kiinnittyykin huolestuttavaan määrittelyongelmaan; ammattitaiteilijoiden ja heidän työnsä arvo on vaarassa hautautua termien “kulttuuri” ja “luovat alat” alle. Tällainen käsitteellisen tason epäselkeys on huolestuttavaa ja jättää tilaa kulttuuripoliittisten tavoitteiden edistämiselle jopa taidealojen aseman, elinvoiman ja monimuotoisuuden heikentämisen hinnalla.

Laadukas taide- ja kulttuurielämä syntyy siitä, että sille on hyvät perusedellytykset ja koulutetut ammattilaiset pääsevät ammentamaan osaamistaan laajasti yhteiskuntaan. Tanssi- ja sirkustaiteen ruumiinpraktiikat luovat syvyyttä ja pitkäjänteisyyttä digitaalisen ajan nopeatempoisen ja dopamiiniryöppyisen informaatioympäristön rinnalla. Monipuolinen taiteelle altistuminen tukee ministeriön asettamia tavoitteita lasten ja nuorten luku-, kieli- ja mediataitojen vahvistamiseksi. Tanssi- ja sirkustaide taidemuotoina tukevat ajattelua, kielellistä kehitystä ja eri sisältöjen lukutaitoa. Tanssi- ja sirkustaiteilijat ovat kehollisuuden ja sosiaalisen kohtaamisen ammattilaisia ja näitä taitoja haluamme pitää yhteis- ja ihmiskunnassa yllä.

Helsingissä 17.3.2025

Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat ry:n hallitus

Yhteyshenkilö:

Puheenjohtaja Sanni Kriikku
sanni.kriikku@teme.fi
0407191636